

Emma legt illegale handel in witgoed bloot

Een gerechtelijk onderzoek in Overijssel vorig jaar oktober, richtte zich aanvankelijk op slechts één verdachte. Doortastend researchwerk en uitvoerig onderzoek leidde tot het blootleggen van een compleet netwerk dat illegaal witgoed naar Afrika exporteerde. Een reconstructie.

In oktober 2008 zien alerte agenten van de politie IJsselland een man bij diverse elektronica winkels witgoed inzamelen. Als zijn wagen vol is, brengt hij de apparaten naar een opslagloods in Deventer. De wetsdienaars van dienst vertrouwen de situatie niet en besluiten het voorval nader te onderzoeken. Het blijkt niet de eerste keer te zijn dat de verdachte man in de belangstelling van justitie staat. In 2003 werd hij al bekeurd voor het illegaal inzamelen van witgoed. Voldoende reden om dieper in de zaak te duiken. Na overleg met het Openbaar Ministerie (OM) plaatsen agenten een camera op het pand van de verdachte en installeren zij een telefoontap. „De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden bepaalt dat we dergelijke middelen mogen inzetten als

de rechter-commissaris stelt dat wij een gerechtelijk vooronderzoek mogen starten”, verklaart projectleider Wim Hogeslag van de politie IJsselland. „Het gaat hier om een persoon die wij verdenken van een aantal strafbare fei-

ten, waarbij voorlopige hechtenis een toegestaan middel is. We mogen ook het e-mailverkeer van de verdachte scannen. Maar waarschijnlijk is dat niet nodig en blijft het bij het af luisteren van zijn mobiele telefoon.”

EMMA-keten blootgelegd

Bij het EMMA-onderzoek richtte het projectteam zich niet alleen op de vier verdachten. De hele keten waarin zij actief waren werd uiteindelijk in kaart gebracht. De hulp van diverse externe partners als de douane, de Belastingdienst en de betrokken gemeenten en provincies was daarbij onmisbaar.

De vier verdachten zamelden hun witgoed in bij tal van winkeliers in het Oosten van Nederland. Vervolgens vervoerden zij de apparaten naar hun opslagloodsen in Deventer, Diepenveen, Teuge en Eefde. De apparaten werden gedurende het hele proces niet gerepareerd en behielden dus het predicaat ‘afval’. Tussenpersonen zorgden vervolgens voor het vervoer naar de haven van Amsterdam. Van daaruit werden de apparaten verscheept naar Ghana.

Meldpunt Milieucriminaliteit

Familiebedrijf

Al snel blijkt dat de zaak veel groter is dan de politie in eerste instantie dacht. De verdachte is met drie familieleden, twee broers en een neef, niet alleen in Deventer actief. Hogeslag: “Het totale werkgebied van de vier mannen beslaat een groot gedeelte van Oost-Nederland. Ze hebben contact met winkeliers in Twente, de Achterhoek, IJsselland en zelfs in een deel van Flevoland. Naast een opslag in Deventer beschikken de mannen ook over loodsen in Diepenveen, Teuge en Eefde.” De eerste verdachte heeft volgens Hogeslag een sturende of coördinerende rol. „Helaas kunnen we dat waarschijnlijk niet onomstotelijk bewijzen, anders hadden we ook kunnen inzetten op het bestrijden van een criminele organisatie.”

Doordat de verdachten in een groot gebied actief zijn, is opschaling van het onderzoek noodzakelijk. Het Regionale Milieuteam (RMT) van de politieregio neemt de zaak over. Het krijgt daarbij hulp van het RMT Noordoost Gelderland, het Interregionaal Milieuteam en zelfs de regionale recherche van de politie IJsselland. De laatste houdt zich normaliter bezig met grote drugsonderzoeken of andere vormen van georganiseerde criminaliteit. „Hun bijdrage aan dit onderzoek is onontbeerlijk”, stelt Hogeslag. “Niet alleen geeft het ons meer armslag qua capaciteit, maar de rechercheurs brengen ook kennis en ervaring in. Bijvoorbeeld op het gebied van witwaspraktijken en het op een goede manier tappen van telefoongesprekken. Maar ook op coördinerend vlak is hun aandeel erg belangrijk. Zo is er een tactisch coördinator aan het team toegevoegd die voor een behoorlijke kwaliteitsimpuls zorgt. De recherche heeft

Tijdens de afsluitende bijeenkomst van het EMMA-onderzoek zijn alle betrokken partijen – waaronder ook een afvaardiging van de NVMP – aanwezig op het hoofdbureau van de politie IJsselland. De aanwezigen zijn het er snel over eens dat deze zaak slechts een druppel op een gloeiende plaat is. „We moeten een manier bedenken waarop we dergelijke milieugerelateerde misstanden kunnen blootleggen”, opent dagvoorzitter Henk van Draght, van het Functioneel Parket, de bijeenkomst.

Een van de mogelijkheden die wordt geopperd, is het instellen van een speciaal meldpunt voor milieucriminaliteit. Het landelijke fraudemeldpunt kan daarbij, volgens Van Draght, als voorbeeld dienen. Wim Hogeslag is in eerste instantie positief. „Dit zou een heel goede oplossing kunnen zijn om milieucriminaliteit te bestrijden. Het is dan wel belangrijk dat het achterland wordt gestroomlijnd. Als er een melding binnenkomt, moet er eerst goed worden beoordeeld welke partij daarover gaat. En deze melding moet dan natuurlijk ook bij hen terecht komen. Het maken van goede afspraken is daarvoor een vereiste.” Het merendeel van de aanwezigen spreekt overigens de voorkeur uit voor een landelijk meldpunt, boven een provinciale of regionale variant.

nu eenmaal meer ervaring met het behapbaar maken van een dergelijk grootschalig onderzoek door het in brokken op te delen.”

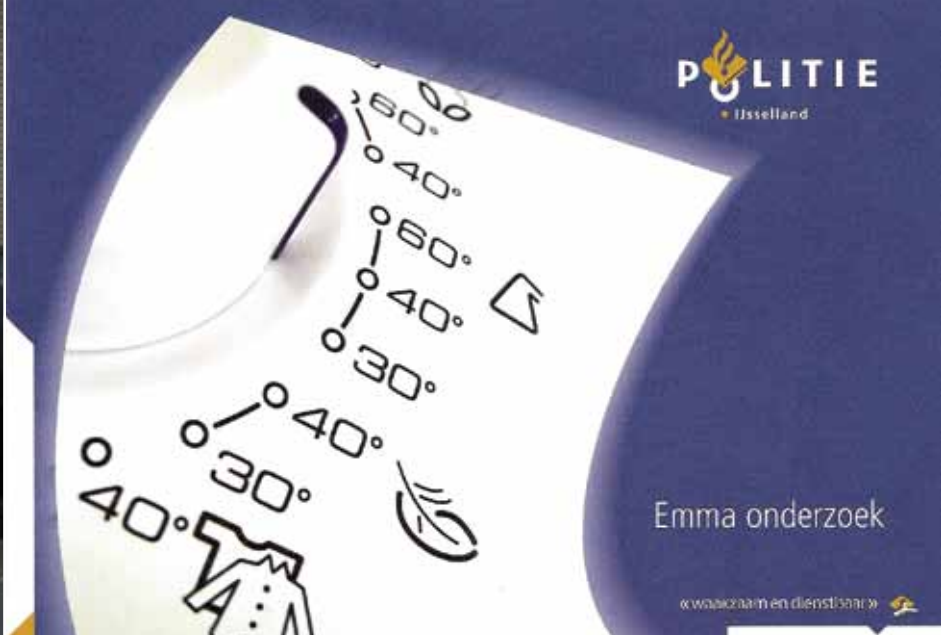
Veertig appartementen

Na de schaalvergroting raakt de zaak, die de codenaam Emma krijgt, in een stroomversnelling. Op tal van fronten verzamelen de teamleden informatie. Het in kaart brengen van het totale netwerk van de verdachten is daarbij leidend. Zo verzamelen de agenten gegevens over de winkeliers waar de verdachten hun witgoed collecteren, onderzoeken zij door observatie met welke tussenhandelaars de mannen werken en wat er uiteindelijk met de apparaten gebeurt. Gelijktijdig lichten twee financiële rechercheurs hun geldzaken grondig door. De opbrengst is opzienbarend. Hoeveel apparaten de verdachten precies dagelijks inzamelden, wordt niet duidelijk. Maar dat het om forse geldbedragen gaat, is volgens Hogeslag zonneklaar. „De vier mannen hebben allemaal een UWV-uitkering, maar bezitten wel zestien panden in Deventer én veertig apparaten

in Turkije. Gezien het feit dat de eerste verdachte al in 2003 een boete kreeg voor het inzamelen van witgoed, gaan ze vermoedelijk al tien jaar op deze manier te werk. En dat heeft hen geen windeieren gelegd.”

Fysieke controles van de loodsen en huiszoeken leveren een karrenvracht aan belastend bewijsmateriaal op. Bij zoekingen in de loodsen vindt de politie duizenden stukken witgoed en andere elektrische apparaten. Ook ligt er een flink aantal stickers die transporteurs gebruiken om aan te geven dat de milieuvriendelijke onderdelen uit de apparaten zijn verwijderd. Hogeslag: „Uiteraard deden de verdachten dat helemaal niet, maar plakten ze wel de stickers erop.” In de woningen van de verdachten worden bij huiszoekingen verder nog twee vuurwapens, anderhalve ton aan contanten en hun administratie gevonden. „Daarbij moet je niet denken aan geordende mappen met belangrijke papieren, maar aan een enorme verzameling losse blaadjes”, zegt Hogeslag. „Die

>>

Verbeteren van de interne samenwerking

informatie is niettemin enorm waardevol, omdat we uit deze gegevens een lijst van vaste afnemers en veel genoemde winkeliers kunnen destilleren." Naast de vier mannen worden kort daarop ook negen verdachte tussenhandelaren ingerekend.

Gemakzucht

Dertig winkeliers van wie hun namen regelmatig in de papieren van de verdachten voorkomen, worden door de politie aan de tand gevoeld. „Uit de verhoren blijkt dat verreweg de meeste detaillisten uit gemakzucht met de verdachten in zee zijn gegaan”, stelt Hogeslag. „Als zij hun apparaten bij de stichting NVMP (Nederlandse Verwijdering Metalektro Producten) zouden aanbieden, moeten zij eerst een aantal weken wachten voordat de apparaten worden opgehaald. De verdachten stonden daarentegen vaak al de volgende dag op de stoep. Bovendien gaven ze de winkeliers meestal een kleine financiële vergoeding voor het afval. Dit in tegenstelling tot de NVMP die de producten weliswaar kosteloos ophaalt, maar niets voor de apparaten betaalt.” Van boze opzet bij de detaillisten is volgens Hogeslag echter geen sprake. „Uit ons onderzoek blijkt dat veel apparaten die de verdachten inzamelden uiteindelijk in Ghana terecht komen.

De samenwerking tussen de verschillende politie-eenheden verliep volgens Wim Hogeslag vrij vlot. Toch ziet hij ook voldoende ruimte voor verbetering. „Helaas hebben we nog steeds vaak de neiging om in hokjes te denken. In de loop van het onderzoek vroegen we bijvoorbeeld aan het RMT Noordoost Gelderland om bijstand op werkvloerniveau. Afspraken daarover werden snel gemaakt. We weten precies van elkaar wie we ergens voor kunnen benaderen. Op het moment dat deze afspraak hoger in de hiërarchie werd aangekondigd, ontstond er echter wat weerstand. Gelukkig konden we dat nog net ondervangen. Het geeft wel aan dat dit proces in de toekomst moet worden gestroomlijnd. Wellicht bieden concrete afspraken op het gebied van regio-overschrijdende onderzoeken uitkomst. Het zou de snelheid van dergelijke beslissingen zeker ten goede komen.”

Tijdens de verhoren hebben we de winkeliers geconfronteerd met de gevolgen van hun daden. De meesten schrokken enorm van de beelden van ernstig zieke Ghanese kinderen. Ze stelden dan ook dat zij niet met de mannen in zee waren gegaan, als ze dit op voorhand hadden geweten.”

Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het bewustzijn over wat nu wel en niet een milieuovertreding is, moet worden verbeterd. Hogeslag: „Dat instinct is bij agenten op andere vlakken toch veel sterker ontwikkeld. Je zou een natuurlijke achterdocht moeten hebben op het moment dat iemand met een aanhanger vol witgoed door de stad rijdt. Niet iedereen knapt de apparaten op om ze later via Marktplaats te verkopen. We moeten

beter leren inschatten of iets leidt tot een overtreding van een milieuregel of niet.” Daarnaast hebben veel rechercheurs geen goed beeld van wat er nu precies allemaal bij een milieuonderzoek komt kijken. „Toen ze dat eenmaal doorhadden, werden ze gaandeweg ook steeds enthousiaster”, vertelt Hogeslag. „Na het onderzoek vroegen diverse rechercheurs zelfs wanneer ze konden meewerken aan een volgend onderzoek. Een goed teken, want dat betekent dat milieu bij de politie IJsselland nu definitief op de kaart staat.”

Tekst: Jeroen Reijke
Foto's: Politie IJsselland